УДК 37.015.31:37.091.12.011.3-051:378.147
DOI 10.32755/sjeducation.2026.01.183

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ АСПІРАНТІВ В УМОВАХ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мірошніченко Валентина Іванівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(03041, Україна, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15,
e-mail: mvi_2016@ukr.net)
ORCID: 0000-0002-3931-0888
https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216203313

Стаття присвячена обґрунтуванню особливостей розвитку творчих здібностей аспірантів в умовах дуальної освіти та визначенню педагогічних умов, що сприяють ефективності цього процесу.

Творчі здібності аспіратів розглядаються як сукупність індивідуально-психологічних якостей, що забезпечують здатність до створення нових ідей, оригінальних рішень, нестандартного підходу до виконання професійних завдань. Авторка звертає увагу, що в процесі навчання аспіранти набувають умінь глибоко аналізувати проблемні ситуації та обирати найбільш ефективні шляхи їх розв'язання, що є важливим у контексті сучасних змін у науковій сфері.

Особливостями розвитку творчих здібностей здобувачів освіти в умовах дуальної освіти вважаємо: дослідницьку спрямованість творчої (освітньої та наукової) діяльності (виконання науково-дослідних, експериментальних та інноваційних завдань у реальному професійному середовищі, що стимулює продукування нових ідей і наукових підходів); інтеграцію наукової, освітньої та професійної діяльності (поєднання навчання аспірантів з практичною діяльністю); індивідуалізацію науково-освітньої траєкторії (урахування теми дисертаційного дослідження, професійного досвіду та наукових інтересів аспіранта); аналітичний характер творчої діяльності (глибокий науковий аналіз щодо вибору методології, методів дослідження, інтерпретації результатів і формування авторської наукової позиції); формування академічної відповідальності (самостійне прийняття наукових рішень, відповідальність за їх наукову новизну та практичну значущість).

Визначено такі педагогічні умови розвитку творчих здібностей здобувачів освіти в умовах дуальної освіти: поєднання теоретичних знань і практичної підготовки, що сприяє їх усвідомленому використанню в процесі професійної діяльності; застосування активних та інтерактивних педагогічних технологій, спрямованих на розвиток творчого мислення здобувачів освіти; забезпечення педагогічного керівництва (супроводу) з боку викладa-

чів і науковців з галузі, що полягає в системній підтримці аспірантів, наданні консультацій та професійних рекомендацій; формування рефлексивних умінь, що дають змогу кожному аспірантові усвідомлювати власний творчий потенціал і результати професійної діяльності.

Ключові слова: *розвиток творчих здібностей, дуальна освіта, аспіранти, освітній процес, здобувачі освіти, творче мислення, інтерактивні методи, педагогічні умови.*

DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF POSTGRADUATE STUDENTS IN THE CONDITIONS OF DUAL EDUCATION

Miroshnichenko Valentyna,
Doctor of Pedagogy, Professor,
Professor of the Pedagogy Department
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
(15 Heroiv Oborony Street, Kyiv, 03041, Ukraine,
e-mail: mvi_2016@ukr.net)
ORCID: 0000-0002-3931-0888
https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216203313

The article is devoted to the justification of the features of the development of creative abilities of postgraduate students in the conditions of dual education and the determination of pedagogical conditions that contribute to the effectiveness of this process.

The creative abilities of aspirants are considered as a set of individual psychological qualities that provide the ability to create new ideas, original solutions, and a non-standard approach to performing professional tasks.

The author draws attention to the fact that during the training process, graduate students acquire the skills to deeply analyze problem situations and choose the most effective ways to solve them, which is important in the context of modern changes in the scientific field.

The features of the development of creative abilities of students in dual education include: research orientation of creative (educational and scientific) activities (performance of research, experimental and innovative tasks in a real professional environment, which stimulates the production of new ideas and scientific approaches); analytical nature of creative activity (deep scientific analysis of the choice of methodology, research methods, interpretation of results and formation of the author's scientific position); formation of academic responsibility (independent adoption of scientific decisions, responsibility for their scientific novelty and practical significance); integration of scientific, educational and professional activities (combining postgraduate training with practical activities); individualization of the scientific and educational trajectory (taking into account the topic of dissertation research, professional experience and scientific interests of the postgraduate).

The following pedagogical conditions for the development of creative abilities of students in dual education have been identified: a combination of theoretical knowledge and practical training, which contributes to their conscious use in the process of professional activity; application of active and interactive pedagogical technologies aimed at developing creative thinking of students; providing pedagogical guidance (support) from teachers and scientists in the field, which consists in systematic support of postgraduate students, providing consultations and professional recommendations; formation of reflective skills that allow each postgraduate student to realize their own creative potential and the results of professional activity.

Key words: *development of creative abilities, dual education, postgraduate students, educational process, students, creative thinking, interactive methods, pedagogical conditions.*

Постановка проблеми. Сучасні соціально-економічні зміни, динамічний розвиток ринку праці та зростання вимог роботодавців зумовлюють потребу у фахівцях, здатних не лише якісно виконувати професійні обов'язки, а й виявляти творчу ініціативу, гнучкість мислення та готовність до інноваційної діяльності. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток творчих здібностей здобувачів освіти всіх рівнів як важливої складової їх професійної самореалізації. З урахуванням інтеграції України до європейського простору вищої освіти та науки, а також зростання вимог до якості наукових досліджень набуває актуальності розвиток творчих здібностей аспірантів. Аспірант має не лише опанувати методологію дослідження, а й уміти формулювати нестандартні гіпотези, знаходити інноваційні рішення наукових і практичних завдань. Творчий дослідник здатний створити власний інтелектуальний продукт, що зменшує ризики академічної недоброчесності. Без сформованих творчих здібностей цей процес перетворюється на формальне виконання вимог освітньо-наукової програми. Тому формування творчого потенціалу аспірантів розглядаємо як важливий напрям удосконалення освітньо-наукової підготовки на третьому рівні вищої освіти.

Однією з ефективних моделей підготовки конкурентоспроможних фахівців є дуальна освіта, яка поєднує навчання в закладі освіти з практичною підготовкою на підприємстві. У Національному університеті біоресурсів і природокористування України (далі – НУБіП України) така форма навчання

передбачена згідно з Положенням про підготовку фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти в НУБІП України [1]. Інтеграція навчання з практикою створює сприятливі умови для формування творчих здібностей, оскільки забезпечує безпосередній зв'язок між теоретичними знаннями та їх практичним застосуванням у реальних виробничих ситуаціях, тому становить для нас особливий інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку творчих здібностей особистості доволі ґрунтовно досліджується у психолого-педагогічній науці. У працях вітчизняних і закордонних учених творчі здібності розглядаються як інтегративна якість особистості, що виявляється у здатності до оригінального мислення, створення нових ідей та нестандартних способів діяльності [2–6]. Розвиток творчого мислення та дослідницького потенціалу аспірантів становить значний інтерес вітчизняних учених [7–9], зокрема щодо розроблення практичних рекомендацій з його вдосконалення.

Проблема дуальної освіти є предметом досліджень низки вчених. Зокрема, А. Акімов та С. Осипенко [10], А. Воронкова, М. Цой, Т. Галицька-Дідух [11] аналізують перспективи та значення дуальної системи освіти в контексті розвитку України. Дослідники С. Козир та В. Молоканова [12] зосереджують увагу на питаннях управління проєктами дуальної освіти,

Науковці О. Романишина, А. Дуднюк аналізують дуальну освіту як умову формування професійної компетентності [13].

Дослідники акцентують увагу на доцільності впровадження дуальної моделі навчання як ефективного шляху подолання проблемних ситуацій, спираючись на міжнародний досвід [14–15]. О. Кравченко підкреслює доцільність упровадження елементів дуальної освіти з метою підвищення якості професійної підготовки фахівців, звертаючи особливу увагу на необхідність налагодження ефективної взаємодії між закладами освіти, виробничим сектором і органами державної влади [16]. О. Голікова, Є. Козлов і С. Савчук підкреслюють важливість органічного поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю в освітньому процесі [17]. У праці І. Миколайчук і К. Хурової проаналізовано сутність концепції дуальної освіти,

розкрито її значення та структурні компоненти, а також представлено алгоритм упровадження, який акцентує на взаємозумовленості рівня професійної підготовки та конкурентоспроможності підприємств [18].

Аналіз наукових досліджень, присвячених проблемі дуальної освіти в Україні [19–20], засвідчує посилення інтересу вчених до цього напряму.

Водночас питання розвитку творчих здібностей аспірантів саме в умовах дуальної освіти залишається недостатньо розробленим.

Метою статті є обґрунтування особливостей розвитку творчих здібностей аспірантів в умовах дуальної освіти та визначення педагогічних умов, що сприяють ефективності цього процесу.

Виклад основного матеріалу. За Законом України «Про вищу освіту» (**ст. 5 –** рівні вищої освіти; **ст. 6 –** ступені вищої освіти; **ст. 62 –** особи, які навчаються у закладах вищої освіти) аспірант – це особа, яка навчається в закладі вищої освіти або науковій установі за освітньо-науковою програмою третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти з метою здобуття ступеня доктора філософії (PhD).

Аспірант здійснює самостійне наукове дослідження з метою підготовки і захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії (PhD). Вважаємо, що творчі здібності є основою успішної реалізації аспірантом освітньо-наукової програми, її освітньої та особливо – наукової складової. Творчі здібності аспіратів доцільно розглядати як сукупність індивідуально-психологічних якостей, що забезпечують здатність особистості до створення нових ідей, оригінальних рішень, нестандартного підходу до виконання професійних завдань. Вони виявляються у гнучкості мислення, здатності до аналізу проблемних ситуацій, ініціативності, самостійності та рефлексії.

Слушною є думка, що процес входження в професійну діяльність може стати основою розвитку особистісних творчих якостей студентів, а різні рівні ставлення здобувача освіти до майбутньої професії висувають вимогу по-різному підходити до розроблення умов для розвитку творчих якостей [21].

Під творчими здібностями О. Чубукіна розглядає цілісне поєднання індивідуальних психофізіологічних характеристик студента з новими якісними умовами, що формуються в процесі нових видів діяльності та забезпечують її результативність або сприяють генеруванню оригінальних ідей. Реалізація цього завдання значною мірою зумовлюється рівнем організації та змістовним наповненням позааудиторної діяльності здобувачів вищої освіти [22].

До компонентів творчих здібностей Л. Шелестова відносить інтелектуально-евристичні (креативність), мотиваційно-творчі, інтелектуально-логічні, самоорганізаційні, комунікативні, естетичні [23].

У закладах вищої освіти Україні практикуються кілька варіантів (моделей) дуальної освіти, спрямованих на підвищення якості професійної підготовки фахівців, кожна з яких вирізняється власними особливостями та проблемними аспектами реалізації [24–25]. Так, перший варіант – дуальна форма здобуття вищої освіти – передбачає поєднання навчання здобувачів у закладі вищої освіти за денною формою із систематичним проходженням щорічної практичної підготовки на базі підприємств. Це забезпечує здобувачам освіти поєднання ґрунтовної теоретичної підготовки, здобутої в закладі освіти, з практичним досвідом безпосередньо на робочому місці, що істотно підвищує їхню конкурентоспроможність на сучасному ринку праці. Водночас ефективне впровадження такого варіанта можливе лише за умови налагодженої та системної взаємодії між закладами освіти й підприємствами з метою підтримання актуальності та практичної спрямованості освітніх програм.

Другий варіант – навчання на робочому місці – зосереджується на формуванні практичних умінь і навичок здобувачів освіти безпосередньо в реальному виробничому середовищі [14, с. 28]. За такого підходу здобувачі мають змогу не лише опанувати професійні вміння й навички, а й ознайомитися з корпоративною культурою й етичними засадами діяльності. Водночас упровадження цього підходу може мати певні обмеження, адже воно значною мірою зумовлене ресурсними

можливостями підприємств і рівнем їхньої готовності брати відповідальність за підготовку молодих фахівців.

Змішана форма здобуття освіти є альтернативною освітньою моделлю, що передбачає інтеграцію очного, дистанційного та дуального форматів навчання [17, с. 59]. Такий варіант дозволяє здобувачам освіти узгоджувати навчальний процес з власними потребами та життєвими обставинами, що сприяє зростанню їхньої навчальної мотивації та результативності освітньої діяльності. Запровадження гнучких форматів навчання потребує від викладачів упровадження нових організаційно-педагогічних підходів, а також удосконалення системи оцінювання навчальних досягнень. Модель навчання за індивідуальним графіком своєю чергою створює умови для поєднання освітньої діяльності з професійною зайнятістю чи іншими соціально значущими обов'язками, що є особливо важливим для осіб з практичним досвідом або сімейними зобов'язаннями. Разом з тим реалізація такої моделі може ускладнюватися недостатнім рівнем самодисципліни і тайм-менеджменту здобувачів освіти, що зумовлює потребу в додатковому педагогічному супроводі з боку закладів вищої освіти [26].

Різні варіанти дуальної освіти сприяють підвищенню якості підготовки фахівців. Кожна з них вирізняється власними перевагами, які полегшують адаптацію здобувачів освіти до вимог ринку праці та забезпечують зростання рівня їхньої професійної готовності.

У процесі навчання аспіранти набувають умінь глибоко аналізувати проблемні ситуації та обирати найбільш ефективні шляхи їх розв'язання, що є надзвичайно важливим у контексті сучасних змін у науковій сфері. Формування й апробація стратегій виконання організаційно-управлінських завдань під час набуття педагогічного досвіду в межах дуальної освіти забезпечує готовність аспірантів до реальних професійних викликів у подальшій науковій та педагогічній діяльності.

Погоджуємося з думкою, що дуальна освіта є важливим чинником формування професійних компетентностей студентів, адже ґрунтується на органічному поєднанні теоретичної підготовки з практичною діяльністю. Завдяки тісній взаємодії

закладів освіти з роботодавцями здобувачі освіти отримують можливість набувати професійного досвіду в реальних умовах праці, адаптуватися до особливостей фахового середовища та вдосконалювати вміння виконувати практичні завдання, що постають у процесі професійної діяльності [17].

Згідно з Положенням про підготовку фахівців за дуальною формою [1] навчання за дуальною формою – це спосіб організації освітнього процесу для здобувачів вищої освіти денної форми, що ґрунтується на рівноправній співпраці закладу вищої освіти та суб'єкта господарювання, який має необхідні ресурси для забезпечення практичної підготовки на робочому місці. Така форма передбачає поєднання навчання з виконанням професійних (посадових) обов'язків відповідно до трудового договору та спрямована на формування у здобувачів досвіду практичного використання набутих компетентностей і їх успішну адаптацію до умов реальної професійної діяльності.

Особливостями розвитку творчих здібностей здобувачів освіти в умовах дуальної освіти вважаємо:

– дослідницьку спрямованість творчої (освітньої та наукової) діяльності (аспіранти працюють з комплексними міждисциплінарними проблемами, що потребує розвитку наукової креативності, гіпотетичного мислення та здатності до наукового прогнозування; розвиток творчих здібностей аспірантів відбувається в процесі виконання науково-дослідних, експериментальних та інноваційних завдань у реальному професійному середовищі, що стимулює продукування нових ідей і наукових підходів);

– інтеграцію наукової, освітньої та професійної діяльності (дуальна освіта забезпечує поєднання навчання аспірантів з практичною діяльністю, що сприяє творчому переосмисленню теоретичних положень і їх трансформації у прикладні наукові результати);

– індивідуалізацію науково-освітньої траєкторії (визначення індивідуальної освітньо-наукової траєкторії з урахуванням теми дисертаційного дослідження, професійного досвіду та наукових інтересів аспіранта);

– аналітичний характер творчої діяльності (розвиток творчих здібностей аспірантів супроводжується глибоким науковим аналізом щодо вибору методології, методів дослідження, інтерпретації результатів і формування авторської наукової позиції);

– формування академічної відповідальності (поєднання навчання з професійною діяльністю сприяє становленню здатності аспірантів до самостійного прийняття наукових рішень, відповідальності за їх наукову новизну та практичну значущість; взаємодія з науковими керівниками, стейкхолдерами, практиками і представниками професійних спільнот стимулює розвиток наукової дискусії, аргументації та колективної творчості).

Дуальна освіта передбачає органічне поєднання теоретичного навчання за освтіньо-науковою програмою з практичною підготовкою безпосередньо на робочому місці. Такий формат сприяє активному залученню аспірантів до реальних професійних процесів, що вимагають прийняття рішень у типових і нестандартних ситуаціях, адаптації до змінних умов та пошуку ефективних шляхів розв'язання практичних завдань. Без творчого підходу в будь-якій сфері неможливо досягти позитивних результатів. Тому в процесі дуального навчання аспіранти мають можливість: застосовувати теоретичні знання у реальній професійній діяльності; брати участь у виконанні професійних завдань творчого характеру; розвивати навички критичного та креативного мислення; формувати відповідальність за результати власної діяльності. Таким чином, дуальна освіта створює умови для природного розвитку творчих здібностей через активну діяльність, взаємодію з фахівцями-практиками та залучення до інноваційних процесів.

Серед форм навчання, які найбільшою мірою сприяють розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання, Л. Шелестова [23] називає роботу в невеликих групах, індивідуальне виконання творчих завдань, виконання творчих завдань у парах. У нашому випадку для категорії аспірантів в умовах дуальної освіти найбільш доречними з перерахованих є робота в невеликих групах та виконання творчих завдань у парах.

Як засвідчили результати опитування аспірантів другого курсу, що навчаються за різними освітньо-науковими програмами, варто акцентувати увагу саме на використанні інтерактивних методів. Упровадження дуальної освіти в підготовку аспірантів зумовлює необхідність використання таких методів навчання, які забезпечують органічне поєднання теоретичної підготовки в закладі вищої освіти з практичною дослідницькою та професійною діяльністю на базі підприємств, установ або організацій. За цих умов інтерактивні методи навчання виступають ефективним інструментом розвитку творчих здібностей аспірантів, їх інноваційного мислення та наукової самостійності. У межах дуальної освіти проблемно-орієнтоване навчання базується на розв'язанні реальних науково-практичних проблем, що виникають у професійному середовищі. Такий підхід стимулює здатність аспірантів до творчого аналізу ситуацій, формування оригінальних гіпотез та пошуку нестандартних шляхів виконання дослідницьких завдань. Кейс-метод передбачає аналіз практичних ситуацій, отриманих безпосередньо з досвіду діяльності партнерських організацій. Він сприяє розвитку творчого мислення, уміння інтегрувати теоретичні знання з практикою, а також формуванню навичок прийняття інноваційних рішень у складних умовах професійної діяльності. За дуальної освіти потреба створювати кейси із ситуаціями перетворюється на потребу розв'язувати ситуації, що вже виникли, а в подальшому можуть бути варіантом ситуації до кейсу. Проєктна діяльність у системі дуальної освіти реалізується через виконання науково-дослідних, прикладних або міждисциплінарних проєктів. Вона стимулює креативність аспірантів, уміння продукувати нові ідеї, створювати оригінальні наукові продукти та презентувати результати власних досліджень. Дослідницьке (Inquiry-Based) навчання орієнтоване на самостійний науковий пошук аспірантів у реальному професійному середовищі. Цей метод сприяє розвитку творчих здібностей через формулювання авторських дослідницьких питань, вибір методології та інтерпретацію отриманих результатів. З'ясовано, що інтерактивні методи навчання в умовах дуальної освіти набувають ще більшої актуальності,

створюють сприятливе освітньо-професійне середовище для розвитку творчих здібностей аспірантів, забезпечують їх активну участь у реальній науково-практичній діяльності та сприяють формуванню інноваційного мислення, необхідного для успішної реалізації кожного аспіранта як дослідника.

Під час дослідження було з'ясовано, що ефективний розвиток творчих здібностей здобувачів освіти в умовах дуальної освіти можливий за дотримання таких педагогічних умов. Під час визначення цих умов нами було враховано результати теоретичного аналізу творчого доробку вчених з окресленої проблематики [3–5; 8; 9], результати проведеного дослідження (спостереження, опитування аспірантів, опитування викладачів, опитування роботодавців, аналіз, порівняння, ознайомлення з професійною документацією), особливості навчання за різними освітньо-науковими програмами).

Було визначено такі педагогічні умови розвитку творчих здібностей здобувачів освіти в умовах дуальної освіти:

– поєднання теоретичних знань і практичної підготовки, що сприяє їх усвідомленому використанню в процесі професійної діяльності;

– застосування активних та інтерактивних педагогічних технологій (проєктного підходу, дослідницького та проблемного навчання, кейс-методу тощо), спрямованих на розвиток творчого мислення здобувачів освіти;

– забезпечення педагогічного керівництва (супроводу) з боку викладачів і науковців з галузі, що полягає в системній підтримці аспірантів, наданні консультацій та професійних рекомендацій;

– формування рефлексивних умінь, що дають змогу кожному аспірантові усвідомлювати власний творчий потенціал і результати професійної діяльності.

Висновки. Отже, дуальна освіта є ефективним педагогічним середовищем для розвитку творчих здібностей аспірантів, оскільки поєднує теоретичну підготовку з практичною діяльністю в реальних умовах професійної діяльності. Розвиток творчих здібностей у такому форматі навчання відбувається через активне залучення аспірантів до розв'язання професій-

них завдань, що потребують нестандартного мислення та ініціативності. До особливостей розвитку творчих здібностей здобувачів освіти в умовах дуальної освіти нами віднесено дослідницьку спрямованість творчої діяльності, інтеграцію наукової, освітньої та професійної діяльності, індивідуалізацію науково-освітньої траєкторії, аналітичний характер творчої діяльності, формування академічної відповідальності. Визначено педагогічні умови розвитку творчих здібностей здобувачів освіти в умовах дуальної освіти: поєднання теоретичних знань і практичної підготовки; застосування активних та інтерактивних педагогічних технологій; забезпечення педагогічного керівництва (супроводу) з боку викладачів і науковців з галузі; формування рефлексивних умінь.

Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на експериментальну перевірку ефективності педагогічних умов розвитку творчих здібностей здобувачів освіти в системі дуальної освіти, а також на розроблення методик їх цілеспрямованого формування.

Список використаних джерел

1. Положення про підготовку фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти у Національному університеті біоресурсів і природокористування України. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/polozhennya_pro_pidgotovku_fahivciv_2020.pdf.

2. Козубцов І, Козубцова Л. Суть процесу розвитку індивідуальних творчих компетенцій і здібностей у аспірантів. *Військова освіта*. 2014. № 1 (29). С. 133–142.

3. Маркова О. В., Горпініч Т. І., Височан Л. М. Розвиток творчих здібностей студентів у процесі навчальної діяльності. 2017. № 12. С. 78–84.

4. Демченко О., Гавриленко Т., Коваль Т., Стахова І. Розвиток творчих здібностей студентів під час вивчення історії педагогіки у контексті підготовки до роботи з обдарованими дітьми. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2022. № 1 (17). С. 36–52.

5. Роменець В. Виховання творчих здібностей у студентів. *Психологія і суспільство*. 2019. № 3–4. С. 178–223.

6. Пермінова Л., Фронченко Ю. Творчий підхід до організації індивідуалізації освітнього процесу здобувачів третього (освітньо-

наукового) рівня вищої освіти. *Освіта та розвиток обдарованої особистості.* 2025. № 4 (99). С. 63–69.

7. Мажник Н. А., Мажник Л. О. Розвиток творчого мислення студентів та аспірантів у процесі навчання. *Теорія і методика управління освітою.* 2017. № 2 (20). URL: http:http://umo.edu.ua/elektronne-naukove-fakhove-vidannja-teorija-ta-metodika-upravlinnja-osvitoju.

8. Мирончук Н. М., Антонова О. Є. Освітньо-наукове середовище закладу як осередок розвитку дослідницького потенціалу і здібностей здобувачів третього рівня вищої освіти. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка»).* 2025. № 9 (55). С. 676–688.

9. Мірошніченко В. І., Криворучко І. Я. Застосування принципів андрагогіки в організації педагогічної практики здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії. *Перспективи та інновації науки.* 2021. № 5 (5). С. 429–440.

10. Акімов А., Осипенко С. Перспективи і вирішальне значення дуальної системи освіти в контексті розбудови України в сучасних геополітичних реаліях мілітаризаційного формування держави. *Аспекти публічного управління.* 2024. № 1 (12). С. 37–42.

11. Воронкова А. А., Цой М. П., Галицька-Дідух Т. В. Аналіз ефективності дуальної освіти в контексті української вищої освіти. *Академічні візії.* 2024. Вип. 34. С. 1–12.

12. Козир С., Молоканова В. Системний аналіз управління інтеграцією проєктів в портфелях розвитку дуальної освіти. *Information Technology: Computer Science, Software Engineering and Cyber Security*. 2023. № 1. С. 40–49.

13. Романишина О., Дуднюк А. Дуальна освіта як одна з умов формування професійної компетентності техніків-технологів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота».* 2021. № 1 (48). С. 361–364.

14. Голищев О. Дуальна форма навчання як умова ефективної професійної освіти працівників будівельного профілю. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія».* 2025. № 7. С. 27–33.

15. Амеліна С. М. Особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини. *Проблеми трудової і професійної підготовки* : збірник наукових праць. 2010. Вип. 15. С. 107–112.

16. Кравченко О. Дуальна освіта в Україні: від концепції до практики. *Молодий вчений*. 2021. № 2 (90). С. 64–69.

17. Голікова О., Козлов Є., Савчук С. Роль дуальної освіти у формуванні професійних компетентностей студентів. *Молодь і ринок*. 2025. № 2 (234). С. 57– 62.

18. Миколайчук І., Хурова К. Дуальна освіта у модернізації партнерства з роботодавцями. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2021. Т. 139. № 5. С. 139–154.

19. Джеджула О. Дуальна освіта як засіб соціалізації майбутнього фахівця. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2018. № 52. С. 15–19.

20. Ярошенко О. Дуальна форма здобуття вищої освіти як спосіб забезпечення вимог ринку праці до практичної підготовки випускників. *Проблеми освіти.* 2023. № 1. С. 62–77.

21. Кільдеров Д. Е. Розвиток особистісних творчих якостей студентів за профілем підготовки. URL: https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b29aeb0a-000c-4ba9-9816-0d92c2a9ba90/content.

22. Чубукіна О. М. Вплив діяльності клубних об'єднань педагогічних зво на розвиток творчих здібностей майбутніх учителів. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів, докторантів, молодих учених (Харків, 19 трав. 2022 р.). Харків : Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2022. С. 100–102.

23. Шелестова Л. Розвиток творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання: кількісно-якісний аналіз емпіричних даних. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 99–108.

24. Мозолюк О. Розвиток творчих здібностей студентів мистецьких спеціальностей у процесі виконання начерків і замальовок з натури. *Освітні обрії*. 2023. № 1 (56). С. 69–72.

25. Моренцова А. Роль дуальної форми здобуття вищої освіти у підвищенні конкурентоспроможності випускників лінгвістичних факультетів. *Молодь і ринок*. 2023. № 4 (212). С. 139–143.

26. Кобцева О. А., Турченко С. О., Йордан Г. М. Вплив інтеграції робочих стажувань у навчальні програми на професійну підготовку здобувачів вищої освіти. 2024. Вип. 38. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1554/1437.

References

1. National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (2020), *Regulations on the training of specialists in the dual form of higher education,* available at: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/polozhennya_pro_pidgotovku_fahivciv_2020.pdf.

2. Kozubtsov, I. and Kozubtsova, L. (2014), "The essence of the process of developing individual creative competencies and abilities in postgraduate students", *Military Education*, No. 1 (29), pp. 133–142.

3. Markova, O. V., Gorpinich, T. I. and Vysochan, L. M. (2017), "Development of students' creative abilities in the process of educational activity", *Pedagogy and Psychology*, No. 12, pp. 78–84.

4. Demchenko, O., Havrylenko, T., Koval, T. and Stakhova, I. (2022), "Development of students' creative abilities during the study of the history of pedagogy in the context of preparation for working with gifted children", *Professionalism of the Teacher: Theoretical and Methodological Aspects*, No. 1 (17), pp. 36–52.

5. Romenets, V. (2019), "Fostering students' creative abilities", *Psychology and Society*, No. 3–4, pp. 178–223.

6. Perminova, L., and Fronchenko, Y. (2025), "A creative approach to organizing the individualization of the educational process of third-level (educational-scientific) higher education seekers", *Education and Development of a Gifted Personality*, No. 4 (99), pp. 63–69.

7. Mazhnyk, N. A. and Mazhnyk, L. O. (2017), "Development of creative thinking of students and postgraduates in the learning process", *Theory and Methodology of Education Management*, No. 2 (20).

8. Myronchuk, N. M. and Antonova, O. Ye. (2025), "The educational-scientific environment of the institution as a center for the development of research potential and abilities of third-level higher education seekers", *Prospects and Innovations of Science (Pedagogy Series)*, No. 9 (55), pp. 676–688.

9. Miroshnichenko, V. I. and Kryvoruchko, I. Ya. (2021), "Application of andragogy principles in organizing pedagogical practice of PhD students", *Perspectives and Innovations of Science*, No. 5 (5), pp. 429–440.

10. Akimov, A. and Osypenko, S. (2024), "Prospects and decisive importance of the dual education system in the context of Ukraine's development in modern geopolitical realities of militarization", *Aspects of Public Administration*, No. 1 (12), pp. 37–42.

11. Voronkova, A. A., Tsoi, M. P. and Halytska-Didukh, T. V. (2024), "Analysis of the effectiveness of dual education in the context of Ukrainian higher education", *Academic Visions*, Iss. 34, pp. 1–12.

12. Kozyr, S. and Molokanova, V. (2023), "System analysis of managing integration of projects in dual education development portfolios", *Information Technology: Computer Science, Software Engineering and Cyber Security*, No. 1, pp. 40–49.

13. Romanyshyna, O. and Dudnyuk, A. (2021), "Dual education as one of the conditions for forming professional competence of technicians-technologists", *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work*, No. 1 (48), pp. 361–364.

14. Holyshev, O. (2025), "Dual form of education as a condition for effective vocational training of construction workers", *Scientific Bulletin of Vinnytsia Academy of Continuing Education. Series: Pedagogy. Psychology*, No. 7, pp. 27–33.

15. Amelina, S. M. (2010), "Features of the dual system of higher vocational education in German educational institutions", *Problems of Labor and Vocational Training*, No. 15, pp. 107–112.

16. Kravchenko, O. (2021), "Dual education in Ukraine: From concept to practice", *Young Scientist*, No. 2 (90), pp. 64–69.

17. Holikova, O., Kozlov, Ye. & Savchuk, S. (2025), "The role of dual education in forming students' professional competencies", *Youth and Market*, No. 2 (234), pp. 57–62.

18. Mykolaichuk, I. & Khurova, K. (2021), "Dual education in modernizing partnerships with employers", *Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics*, No. 5 (139), pp. 139–154.

19. Dzhedzhula, O. (2018), "Dual education as a means of socialization of future specialists", *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, No. 52, pp. 15–19.

20. Yaroshenko, O. (2023), "Dual form of higher education as a way to meet labor market requirements for graduates' practical training", *Problems of Education*, No. 1, pp. 62–77.

21. Kilderov, D. E. (n.d.)., "Development of students' personal creative qualities by training profile", available at: https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b29aeb0a-000c-4ba9-9816-0d92c2a9ba90/content.

22. Chubukina, O. M. (2022), "The influence of club associations of pedagogical universities on the development of future teachers' creative abilities", *Science and Education in the Research of Young Scientists :* proceedings of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, pp. 100–102.

23. Shelestova, L. (2018), "Development of students' creative abilities in conditions of specialized education: Quantitative and qualitative analysis of empirical data", *Ukrainian Pedagogical Journal*, No. 3, pp. 99–108.

24. Mozolyuk, O. (2023), "Development of creative abilities of art students in the process of sketches and drawings from nature", *Educational Horizons*, No. 1 (56), pp. 69–72.

25. Morentsova, A. (2023), "The role of dual higher education in increasing the competitiveness of graduates of linguistic faculties", *Youth and Market*, No. 4 (212), pp. 139–143.

26. Kobtseva, O. A., Turchenenko, S. O. & Yordan, H. M. (2024), "The impact of integrating internships into curricula on professional training of higher education seekers", *Academic Visions*, Iss. 38, available at: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1554/1437.

Дата першого надходження статті до видання: 21.01.2026.
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.02.2026.
Дата публікації (оприлюднення): 23.03.2026.